

КРЕАТИВНИ ДУХ

www.pravoslovo.net

Манастир Градац, на падинама Голије, у старој Рашкој, подигла ја у другој половини XIII века српска краљица Јелена (Анжујска), жена краља Уроша I и мајка краљева Драгутина и Милутина.

Крајем XVII века манастир је запустео. Делимично је обновљен, у склопу археолошких истраживања, тек 1948. године. А генерално обновљен и освећен 1990. године, од

када је овде поново заживео монашки живот.

Осамдесетих година протеклог века, када је у Градцу започела градња манастирског конака, прва је дошла монахиња Марија, Енглескиња по пореклу, која је примила православље и замонашила се у СПЦ. Остала је у манастиру док се није завршила градња конака, чију је изградњу помагала, а онда отишла у земљу свог порекла. У међувремену, њој се придружила једна искушеница, мајка четворо деце из Рашке, чији се један син замонашио у Студеници. Дошла је да би помагала у спремању хране за мајсторе који су радили на манастирском конаку. Ова искушеница касније ће се замонашити и добити монашко име Ана. Била је неписмена, али добра монахиња.

По одласку монахиње Марије, у манастир је дошла искушеница Јасна, потоња монахиња Ефимија. Неку годину касније она ће постати и игуманија. У међувремену монашка заједница се умножила. тако да је данас овде петнаестак монахиња и искушеница. Већина њих су са завршеним факултетима, па се отуда Градац често назива "манастиром за интелектуалце".

- Мислим да је то нормално, што се толико људи по завршетку факултета одлучује за монашки живот. Раније су се људи у млађим годинама опредељивали, а сада је све померено, па и ту најважнију одлуку шта ће у животу радити остављају за касније, када заврше факултет. Тако сам и ја радила - каже игуманија Ефимија. - Видим да се доста младих верујућих људи колеба: да ли у манастир или у брак? Питају: Како да знам за шта сам? То је тешко објаснити. Треба се молити, па ће ти се само у срцу казати. То не може неко други да ти каже.

Мати Ефимија по пореклу је Београђанка. Завршила је Академију ликовних уметности, уписала постдипломске студије и онда кренула у Париз,

да још боље упозна свет уметности. Планирала је сликарску каријеру, али, десило се да управо приликом тог шестомесечног боравка у "граду уметности", у Паризу, схвати да у уметности таква каква је - где је више новца него душе - не може наћи одговоре на нека кључна животна питања.

Иако се у њеној породици није живело црквено, тада је дошла на помисао да би одговоре за којима трага можда могла да нађе у цркви. На позив једне другарице пошла је у манастир Бођани, у Бачкој епархији, да у његовој иконописачкој радионици вежба иконопис. Дошла је као гост, није имала намеру да остане у манастиру. Али...

- После неколико дана, игуманија, видевши да се "ломим", да ме привлачи живот у манастиру, али да нисам сигурна да ли је то оно што ми одговара, позвала ме је да останем годину дана у манастиру - истиче мати Ефимија. - То је довољно дуг период да човек себе сагледа, да се увери да ли хоће и да ли је спреман за монашки живот. Већ после неколико месеци ја сам била сигурна да хоћу да живим у манастиру. Опредељење за манастир је унутрашњи призив човека...

Из Бођана одлази у Жичу, где, у иконописачкој радионици, такође као гост проводи још годину дана, али сада већ са чврстом одлуком да се замонаши.

Није јој баш, како каже, одговарало да остане у Жичи, због близине града (Краљева) и великих посета овом манастиру. Зато је с благословом чувеног архимандрита Јулијана, игумана студеничког, који се тада старао о обнови манастира и монашког живота у Градцу, 1992. године прешла у ову задужбину Јелене Анжујске.

Потом су долазиле још неке девојке, да би се у тек обновљеном манастиру опробале као искушенице. Али, нису издржале. Тек после неку годину почела је да се оформљује монашка заједница...

- Мислим да је све то било добро Богом осмишљено, да испочетка долазе девојке за које је сам Бог знао да неће остати - сматра игуманија. – Манастир има своје устројство које се мора поштовати, а истовремено мора се пазити и на људе са којима живиш, да се успостави хармонија живота. За мене је то било корисно, јер сам и сама учила како се комуницира... А било је корисно и за те девојке, и оне су нешто научиле, пре него што су се вратиле у свет и удале.

Сестре које су се потом окупиле, каже, углавном су се годинама спремале за долазак у манастир. Свака за себе.

Међу петанестак монахиња и искушеница, највише их је са завршеним уметничким академијама. Игуманија сматра да је за то увелико заслужна и сама београдска Ликовна академија, која сваке године организује екскурзије по манастирима. Готово редовно посећује се и манастир Градац. Неке од студенткиња после тога саме се телефоном јаве, са жељом да поново дођу, да уче иконопис, или да би бар накратко боравиле у манастиру...

Тако, сестра Екатерина неколико година по завршетку Академије

ликовних уметности и Академије примењених уметности позвала је и питала да ли може на неко време да дође у Градац. Дошла је, и онда решила да остане. Искушеница Јелена уобичајила је да свако лето долази у манастир. Завршила је Академију ликовних уметности, потом и магистрирала. Чим је приредила магистарску изложбу, пошла је у манастир Градац. Искушеница Марија завршила је Академију примењених уметности. Чула је за сестринство у Градцу, па је и она решила да дође у овај манастир. Стигло је и неколико девојака с другим школама. Првих дана 2002. године, пред Божић, у манастир је дошла и искушеница Гордана Жујовић, потоња монахиња Теодора.

Одмах по завршетку средње школе, она је са 18 година отишла у манастир Маиасију. Али, остала је само три месеца.

- Бог није допустио да онда останем у манастиру - прича мати Теодора. - Било је то против воље мојих родитеља. Такође, и против савета мога духовника, а то је био епископ браничевски Хризостом. Он ми је саветовао стрпљење, говорио је да не треба да идем испред догађаја, него иза њих, да препустим Богу да сређује прилике... Послушала сам их; да сам остала, мислим да бих упропастила свој живот, јер ситуација у манастирима тада је била сувише тешка, а ја неискусна... Бог ме вратио. Али, наставила сам да радим за Цркву...

На инсистирање родитеља и владике, Гордана је завршила факултет: француски, енглески и латински језик. Но, због одласка у цркву на богослужења, изгубила је две државне службе. Ипак, успела је да се запосли у Југословенском институту за заштиту споменика културе. А када је овај институт укинут, примљена је у библиографско одељење САНУ. Већ после непуне две године постала је шеф тога одељења. На том радном месту дочекала је и пензију. Одрадила је пун радни стаж од 35 година.

Није се удавала. По одласку у пензију приредила је рукопис и објавила књигу свога оца др Ђорђа Жујовића *Успомене из детињства*, у којој је лепим језиком исписана историја једне (њихове) типичне београдске грађанске породице. А онда је кренула у приређивање необјављених дела стрица др Младена Ј. Жујовића. Пошла је у Америку, у Хуверов институт Станфорд универзитета у Калифорнији, где је сачуван највећи део његове рукописне заоставштине. Приредила је пет обимних томова ратних дневника, белешки и записа, који увелико оснетљавају српску и југословенску историју XX века.

Када се вратила из Америке, отишла је у мотел поред манастира Студенице да пише предговор за стричева дела. Редовно је одлазила на богослужења. Ту се упознала и са младим јеромонахом Виталијем. Била је задивљена његовим богослужењима, па је пожелела да јој баш он буде духовник, пошто је њен ранији духовник владика Хризостом у међувремену умро. Прихватио је. Убрзо после тога отац Виталије постаје духовник манастира Градац, наместо оца Јулијана, који се у међувремену упокојио. Гордана је изнела своју стару жељу за животом у манастиру. Пошла је у

Градац, где се замонашила уочи Покрова Пресвете Богородице 2002. године, добивши монашко име Теодора.

- Добро је што има сестара из различитих структура, зато што је то, у ствари, икона Царства Божјег, да се ми различити људи у Христу нађемо као једно - напомиње игуманија Ефимија.

Манастир Грздац нема на коришћењу имања изван манастирске порте.

- Пошто је запустео у XVII веку, изгубљена је оснивачка повеља и данас се не зна шта је све манастирско, а зна се да је било доста тога. Село је настало око манастира. Људи су живели на манастирском имању - истиче игуманија.

Отуда се живот и рад монахиња одвија само унутар манастирске порте. Сваки нови дан започиње јутарњим богослужењем и литургијом. Следи потом обављање различитих послушања, обављање послова неопходних у свакој кући, као и оних који су прилагођени посебним манастирским потребама. Сваке недеље прави се други распоред послушања. Преко лета по три сестре добијају задужење да буду гостопримци. Ако су старији гости или научници, угошћава их и са њима разговара мати Теодора, ако су млађи гости, њихов непосредни домаћин је сестра Јелена, или нека од других млађих сестара...

Највећи део манастирских послова, ипак, прилагођен је особеној креативности сестара. У манастиру постоји више различитих радионица. Једна од најдуговечнијих је иконописачка радионица. Монахиње Ефимија и Екатерина и искушенице Јелена и Зорица раде иконе. Углавном по наруџби. И то је један од главних извора прихода за манастир. Искушеница Марија везе плаштанице и друге текстилне предмете неопходне за цркву. Пошто је изучавала ткање на Академији примењених уметности, она и овим послом руководи у манастиру Градац, обучава том послу и друге сестре. Једна од њих је и искушеница Сања, програмер по занимању, завршила је ФОН, али воли да тка... Монахиња Нина завршила је Учитељски факултет, а њено главно манастирско послушање је да држи веронауку по оближњим селима. Мати Теодора преводи за потребе Цркве...

Баве се и разним другим пословима: израдом свећа, производњом картонске амбалаже, али и снимањем телевизијских емисија на црквене теме, за телевизију у Рашкој... Такође и пољопривредом. У пластенику гаје парадајз, паприку, краставце... А око пластеника купус, карфиол, келерабе, цвеклу, тиквице...

Производе за своје потребе, па и више од тога; један део могле би да продају, али то не чине, поклањају људима око манастира, шаљу и у Београд пријатељима манастира...

Нека послушања самим својим изумима "задаје" и духовник манастира. Отац Виталије пре доласка у манастир завршио је Електротехнички факултет. Врло креативног духа је, воли да стално нешто ново конструише, оно што је у функцији манастира. С обзиром на сталну потребу за свећама, направио је

разне врсте машина за њихову израду. Својим изумом настоји да реши још један, помало необичан проблем који се појавио: манастир Градац, поред мањег јата мисирки (морки), има још само једног пауна и две паунице; паунице носе јаја, али неће на њима да леже, да би се излегли младунци, зато је отац Виталије решио да направи инкубатор... Поред тога, бави се и прављењем разних компјутерских програма...

О тим својим "изумима" јеромонах Виталије каже:

- Мислим да је природно да монах ради оно за шта је способан, за шта се у току школовања оспособљавао, и то, када има потребе, искористи у манастиру, да тиме допринесе заједничком животу.

Али, напомиње:

- За монаха. пре свега, битно је да се одриче своје воље. Ја никада нисам инсистирао да се бавим оним за шта сам се оспособљавао у свету. Мислим да монах не би требало да се привезује ни за шта од овога света, па ни за своју стручну спрему или за посао који воли. Јер, све то за шта би се привезао, после представља проблем за духовни напредак. То је нешто што ни Бог не толерише, већ монаха, на неки начин, тога ослобађа, одсеца га од свега онога што га спотиче. Е, сад, ако се монах сам држи одвезаним, не дозвољава да се привеже за неки посао који воли, или ма шта друго од овога света, онда му не смета да се бави и тиме што воли и за шта се оспособљавао. Дакле, прва борба је да се човек ослободи те привезаности. Монах мора да буде готов сваког тренутка да остави све за шта је привезан, да нема ништа што би га спутавало. А ако је у интересу цркве, манастира, може да се бави тиме, и онда му то неће бити на штету.

Игуманија Ефимија истиче да је важно да се у манастиру развије креативан цух, а за то је, опет, важно да се човек у заједници у којој живи не осећа спутаним, да има слободу да мисли...

- Онога ко се одрекао света, ко је умро за свет, и ко се одрекао себе, своје воље и свега што га спутава, где год поставиш он ће успети да опстане. Али, ипак, човек осећа да ли му је негде место или није, осећа да ли га људи са којима је разумеју или са њима само просто живи заједно. Уз Божју помоћ, уз помоћ молитве, човек успева да са неким живи. Али, мислим, да то није циљ, већ је циљ да у радости живимо.

ЈОВАН ЈАЊИЋ
Нин, 09.08.2007. год.